

EUROOPA LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 18.12.2013
JOIN(2013) 31 final

**ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

ELi strateegia komponendid Guinea lahe probleemide lahendamiseks

ELi strateegia komponendid Guinea lahe probleemide lahendamiseks

KOKKUVÕTE

Guinea lahe ääres paiknevad riigid on vastamisi paljude raskustega, mis esinevad mujalgi Aafrikas. Kuid piirkonna ohutase on viimasel ajal suurenenud, sest rannikuvete üle puudub kontroll ja rannikule juurdepääsu kontrollitakse vähe, ning rannikuala turvalisus on sellisena omaette probleem piirkonna riikide jaoks.¹ Selle tagajärjel on kasvanud kuritegevus ja terrorism ning see kujutab endast suurenevat ohtu ka ELi jaoks. Käesolevas ühisteatises käsitletakse seetõttu ohu üldist taset – milline see on rannikuriikide ja ELi jaoks, ning võimalikke meetmeid, mida EL saab koos rahvusvahelise kogukonnaga võtta, et aidata nendel riikidel probleeme lahendada.

Ohud

Ohte on mitmesuguseid ning need on piirialadel sageli tihedalt omavahel põimitud ning loovad ühiselt soodsa pinnase kuritegevuseks, seades ohtu nende riikide stabiilsuse või tõhusa tegutsemise, piirates nende võimalusi majandust arendada või vaesust vähendada. Majanduse arendamise ja vaesuse vähendamise on ka ELi endale eesmärgiks seadnud. Peamisi ohuliike on neli:

- (a) eranditult merel toimuv tegevus: sealhulgas ebaseaduslik kalapüük, jäätmete ebaseaduslik merreheitmine ning piraatlus ja relvastatud röövimine merel²;
- (b) merelt maale suunduv oht: peamiselt narkootikumi-, relva-, võltsitud kaupade ning sageli vastassuunas toimuv inimkaubandus;
- (c) maalt lähtuv oht merel toimuvale majandustegevusele: ennekõike puudutab see avamere nafta- ja gaasitööstust ning hõlmab pantvangide võtmist, vargusi (nn punkerdamine) ja kriminaaltegevust sadamates.

Kui neid ei ohjata, muutuvad need ohud nii ulatuslikuks, et kahjustada saavad nii kohalikud kui ka rahvusvahelised huvid.

Aafrika ja Euroopa ühishuvid

ELil ja Guinea lahe riikidel on olulised ühishuvid. Selle piirkonna rannajoon on pikk ning seal leidub rikkalikult maavarasid, mis on määrava tähtsusega kohaliku tööhõive ja tarbimise seisukohalt ning kaubavahetuse pidamiseks Euroopaga. Merevarude, eelkõige kalavarude jätkusuutlikkus on kohalike kogukondade ja ka Euroopa tarbijate peamine mure. Turvalisi rahvusvahelisi laevaliine on vaja äritegevuseks ja muretuks kalapüügiks. ELi energiavarude märkimisväärne osa on pärit sealt piirkonnast ning nii investoreid kui ka töötajaid tuleks kaitsta füüsiliste rünnakute eest. Piki rannikut ja üle maismaapiiride veetakse narkootikume ja teisi ebaseaduslikke kaupu ning selline tegevus hävitab üha ulatuslikumalt kohalikke kogukondi ning süvendab probleeme Euroopas.

¹ Asjaomaste riikide hulka kuuluvad ka naabruses asuvad sisemaariigid, kelle tarded sõltuvad rannikupiirkondade majandustegevusest.

² Rahvusvahelises õiguses tehakse vahet kahe mõiste vahel: *piraatlus* – rahvusvahelistes vetes aset leidvad juhtumid, ja *relvastatud röövimine merel* – territoriaalvetes aset leidvad juhtumid.

ELi kõige olulisem eesmärk on seetõttu aidata selle piirkonna riikidel, kellest paljud on väga haavatavad, saavutada rahu, julgeolek ja heaolu, arendades nende riikide majandust ja sealseid institutsioone edukalt ja õiguspäraselt kooskõlas nii Aafrika rahu ja julgeoleku struktuuri kui ka üldise ELi poliitikaga; saavutada poliitiline konsensus, julgustada ja austada Aafrika isevastutust ning viia kõikehõlmava lähenemisviisi käimasolevad programmid vastavusse piirkondliku arengu ja julgeolekuga. Mujal Aafrikas, eelkõige Aafrika Sarve piirkonnas, Sahelis ja Ida-Aafrika järvede piirkonnas saadud kogemuste põhjal võib öelda, et tihedas koostöös piirkonna riikidega ja Aafrika piirkondlike asutustega toimuv varajane ennetustegevus on majanduslikult palju mõistlikum kui tagantjäreli ravimine. Kogemus on näidanud samuti, et kõikide tegurite ehk poliitika, hea valitsemistava / korrupsioonivastase, julgeolekualase, institutsionaalse, majandus- ja arendustegevuse lõimimise tulemusel saavutatakse ulatuslikum kogumõju.

Lahendus

EL võib leevendada eespool määratletud ohte, aidates nendel riikidel tugevdada kogu piirkonnas õigusriiki ja valitsemistegevust, muu hulgas täiustada merenduse juhtimist ja õiguskaitset, mida teostavad politsei, merevägi, sõjavägi, rannavalve, tolli- ja sisserändeteenistused.

Kuna merepiir ei ole veel täielikult kindlaks määratud ning seda on seetõttu raske kontrollida ja väga lihtne ületada, on rannikuriikide vahelise koostöö ning vastsete piirkondlike koordineerimismehhanismide tugevdamine väga oluline lähtekoht. EL võib samuti piirkonna riike toetada, et aidata neil täita rahvusvahelisi kohustusi lipu- ja rannikuriigina.

Seetõttu tehakse ettepanek, et ELi institutsioonid, delegatsioonid ja liikmesriigid ning kohalikud partnerid võtaks vastu ulatusliku lähenemisviisi, mis keskendub neljale konkreetsele eesmärgile:

1. luua piirkonna riikide ja rahvusvahelise kogukonna ühine seisukoht, milles käsitletakse Guinea lahes valitseva ohu ulatust ning vajadust sellega tegeleda;
2. aidata piirkonna riikide valitsustel luua tugevad institutsioonid, veeteede ametid ja suutlikkus tagada merealane teadlikkus, meresõidu turvalisus ja õigusriigi austamine kogu rannajoone ulatuses;
3. toetada kooskõlas riiklike ja piirkondlike arengustrateegiatega selle piirkonna tugeva majandusega riike, luua töökohti ja aidata muuta haavatavad kogukonnad tugevamateks, et suuta seista vastu kuritegevusele ja vägivallale;
4. tugevdada koostööstruktuure piirkonna riikide ja piirkondlike organisatsioonide vahel, et võtta vajalikud meetmed nii maalt kui merelt lähtuvate ohtude leevendamiseks.

OHU OLEMUS JA ARENG

Ühisteatise geograafiline kohaldamisala katab 6000 kilomeetri pikkuse rannajoone Senegalist Angolani, sealhulgas Roheneemesaared ning São Tomé ja Príncipe, hõlmates kaks geograafilist, poliitilist ja majanduspiirkonda: Lääne-Aafrika Riikide Majandusühendus (ECOWAS) ja Kesk-Aafrika Riikide Majandusühendus (ECCAS), mis mõlemad on seotud Guinea lahe komisjoni (GGC) ja Aafrika Liiduga (AL).

Viimase kümne aasta jooksul on Lääne- ja Kesk-Aafrika riikide majandusareng olnud dünaamiline, mistõttu mõnes riigis on juhtimine tugevnenud, kuid mõnes teises nõrgenenud. Osad riigid liiguvad kindlalt edasi, et saavutada keskmise tuludega riigi staatus, kuid teistel on veel pikk tee minna, et vähendada vaesust kooskõlas aastatuhande arengueesmärkidega. Ent nii ühtesid kui teisi ohustab

Guinea lahe piirkonnas kasvav ebastabiilsus ja kuritegevus. Sealne ebastabiilsus või majandustegevuse häiritus avaldavad otseselt mõju ka ELile.

Organiseeritud kuritegevus ehk narkootikumide, inimeste, relvade, töötlemata teemantide, võltsravimite salaja üle piiri toimetamine, ebaseaduslik jäätmete merreheitmine,³ küberkuritegevus ning sellega seotud rahapesu toimub tihti Guinea lahe katkendliku maa- ja merepiiri ühisalal. Salakaubateed asuvad sageli ebastabiilsetel aladel ja kriisipiirkondades ning Saheli ja Nigeeria põhjaosa terrorismipiirkondades. Narkootikumi- (peamiselt kokaiini) ning relvakaubandus⁴ on suutnud olulisel määral nõrgestada mitme Lääne-Aafrika riigi, eriti Guinea-Bissau valitsusasutusi. Mõnel juhul on sellisest tegevusest saanud Saheli terroristirühmituste jaoks täiendav sissetulekuallikas. ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo (UNODC) hinnangul tarniti ainult Lääne-Aafrikast 2011. aastal Euroopasse kokaiini 1,25 miljardi USA dollari väärtuses ning Euroopa suunas liigub suurel arvul ebaseaduslikke rändajaid, olgu inimkaubanduse ohvritena või muul moel. Salaja veetakse üle piiri ka kakaod, puuvilla, puitu, India pähkleid, kulda ja teemante.⁵

Piraatlus ja relvastatud röövimine merel on teine suurenev oht. Peamine osaleja Guinea lahel toimivas merekaubanduses on EL. See piirkond kuulub ELi strateegiliste merendushuvidesse hulka. Guinea lahes viibib igal ajahetkel keskmiselt 30 ELi lipu all sõitvat alust. Viimase kümne aasta jooksul toimus suurem osa 551 registreeritud rünnakust ja rünnakukatsest riikide territoriaalmerel; vähem kui 20 % leidis aset rahvusvahelistes vetes, millest 2012. aastal toimus suurem osa Nigeeria ja Togo ranniku lähedal. Need rünnakud pannakse peamiselt toime siis, kui laevad on avamere naftapuurplatvormide või varustuslaevade juures ankrus, suunduvad sinna või lahkuvad sealt. Viimaste hinnangute kohaselt võib rünnakuoht siiski nihkuda rannikust kaugemale sarnaselt strateegiale, mille on omaks võtnud Somaalias asuvad piraadid. Rünnakute toimepanemiseks rahvusvahelistes vetes kasutatakse lähtekohana emalaevu. Karta on, et piraadid võivad suurema lunaraha saamiseks imiteerida meremeeste pantvangide võtmist Aafrika Sarve piirkonnas. Vägivalla, sealhulgas relvade prognoosimatu kasutamine laevapere vastu on murettekitav suundumus.

Naftavargus ja naftapiraatlus hõlmab nii „punkerdamist” kui ka tankerite kaaperdamist kütuse varastamise eesmärgil. Hiljutiste hinnangute kohaselt kaob Nigeerias iga päev ligikaudu 100 000 barrelit kütust, mis seejärel mustal turul edasi müüakse. Piraadid ja relvastatud bandiidid on rünnanud ka puksiiralaevu, millega veetakse töölisi naftapuurplatvormidele. Selline tegevus vähendab valitsuste tulusid, suurendab kaubandustegevuse turvakulusid ning hoiab investorid sealt eemal. Nafta- ja naftakeemiatööstuse turvalisusele keskendumine on oluline mitte ainult Nigeerias (praegune epitsenter), vaid ka kaugemal Ekvatoriaal-Guinea, Ghana, Kameruni, Kongo Vabariigi, Gaboni, Tšaadi, Libeeria ja Angola⁶ rannikuvetes. Naftavarguste tõttu esinevad lekked süvendavad sageli rannikukeskkonna kahjustusi ning vähendavad seega ka kalapüügist ja põllumajandusest saadavat elatist.

³ Ebaseaduslike jäätmete hulgas on herbitsiidid ja pestitsiidid, nafta, töötlemata tööstusjäätmed, sealhulgas tuumajäätmed ja aerosoolsaaste.

⁴ Guinea lahe piirkonnas on ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo hinnangul ringluses 5–7 miljonit väike- ja kergrelva.

⁵ Teemandid on aidanud konfliktil piirkonnas püsida ning seetõttu kehtestati Kimberley protsessi tulemusel sertifitseerimissüsteem, et peatada vereteemantide jõudmine rahvusvahelisele turule.

⁶ Euroopa Parlamendi raportis, august 2011, PE 433.768: „Naftafirmade tegevuse mõju Sahara-taguse Aafrika keskkonnale, tervisele ja arengule” keskendutakse Angola ja Nigeeria kogemustest õpitule.

Ebaseaduslik kalapüük: kalapüük on paljude Guinea lahe riikide jaoks peamine tööstusharu, moodustades Maailmapanga ning ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni andmetel näiteks Mauritaania tulust 25–30 % ja Senegali ekspordist 25–30 % ning Guinea-Bissau valitsemissektori tuludest 25–40 %. Ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük (ETR-kalapüük) Guinea lahes läheb rannikuriikidele maksma ligikaudu 350 miljonit USA dollarit aastas ning kujutab endast tõsist keskkonnaohtu kalavarudele ning võib kaasa tuua kogu kalapüügitööstuse hävingu. Guinea lahes toimuv kogukalasaak arvatakse olevat teatatust 40 % suurem. Selle tulemusena lähevad kaotsi märkimisväärsed ressursid, tulu, toit ja elatis.

Töötus on Guinea lahe riikides hinnanguliselt ligikaudu 40 %, kusjuures noorte töötus on üle 60 %. Ametlik seaduslik majandus ei paku noortele piisavalt majanduslikke võimalusi. Lisaks sellele on toiduga kindlustamatus maakohtades sundinud sealseid inimesi maalt linna suunduma, mistõttu linna elanikkond suureneb kiiresti ja seab suure surve alla niigi raskustes oleva sotsiaal- ja majandustaristu ning loob pingeid linnaelanike vahel. Niivõrd kõrge töötuse taseme puhul kalduvad noored elatise saamiseks minema kuritegelikule teele, hakates töötama piraatide ja kuritegelike rühmituste heaks või püüdes ebaseaduslikult ja väga ohtlikes oludes riigist välja rännata.

ELi HUVID

ELil on Guinea lahes märkimisväärsed majandus-, arengu-, kaubandus- ja julgeolekuhivid. ELi kohustus aidata vaesust vähendada ja toetada majandusarengut on sätestatud Cotonou lepingus. EL on võtnud endale ka kohustuse toetada loodusvarade, sealhulgas nafta- ja maagaasi ning kalavarude säästlikku kasutamist piirkonnas. Euroopa impordib Guinea lahest ligikaudu poole oma energiavajaduse kattest, millest peaaegu 10 % moodustab nafta ja 4 % maagaas. Nigeeria, Angola, Ekvatoriaal-Guinea ja Gabon on toornafta suured tarnijad ning Nigeeria maagaasi oma. Kuna Guinea laht asub Euroopale lähedal ja sellele on meritsi lihtne ligi pääseda, on see piirkond võrreldes Lähis-Idaga eelisseisundis meie naftavajaduste rahuldamisel. Euroopa on seetõttu endiselt teiste piirkondlike toodete, sealhulgas metsaressursside, põllumajandus- ja maavarade peamine eksporditur⁷.

Piirkond on väga ahvatlev Euroopa investorite jaoks mitte üksnes loodusvarade, vaid tarbekaupade ja teenindussektori, sealhulgas mobiilside poolest. Sellele lisandub üha suurenev tähtsus potentsiaalse ekspordituruna, kuna piirkonna majandusareng kiireneb. Kõik see kokku tekitab üha suurema vastastikuse huvi luua partnerlussuhteid, et julgeoleku ja stabiilsuse tagamise abil edendada majanduskasvu ja luua töökohti.

EL on samamoodi huvitatud stabiilsuse edendamisest Guinea lahe piirkonnas, et kaitsta oma kodanikke ohu eest, mis on seotud narkootikumide, terrorismi, piraatluse ja relvastatud röövimise ning muu sellest piirkonnast pärinev kuritegevusega.

MIS ON TEHTUD?

Siiani on nende ohtude vastu viimase viie aasta jooksul käivitatud mitmeid algatusi nii rahvusvahelisel, piirkondlikul kui ka riiklikul tasandil:

- kaks ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni piraatluse ja relvastatud röövimise kohta Guinea lahes,⁸ milles sedastati, et tuleb võtta vastu „piirkonna riikide algatusel terviklik lähenemisi, et

⁷ Näiteks võib tuua rauamaagi (Nigeeria, Gabon ja Kamerun), teemandid (Guinea, Libeeria, Sierra Leone), mangaani (Gabon), boksiidi (Guinea), koobalti ja puidu (Kamerun) ning kakao (Ghana, Elevandiluurannik).

⁸ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon (2011) 2018 ja (2012) 2039.

võidelda Guinea lahel piraatluse ja relvastatud röövimise ning nende põhjuste vastu”; ning vaja on kasutada „olemasolevaid riiklikke, piirkondlikke ja piirkonnaväliseid algatusi Guinea lahe meresõiduohutuse ja -turvalisuse tõhustamiseks”. Mõlemas resolutsioonis keskendutakse üldise rahu ja stabiilsuse säilitamisele Guinea lahe piirkonnas;

- G8 egiidi all on käivitatud **Guinea lahe sõprade rühma algatus**, et käsitleda Guinea lahe meresõiduturvalisuse küsimust. EL on selle rühma liige. Algatuses pööratakse peatähelepanu Aafrika isevastutusele, majanduse arengu ja julgeoleku vahelisele seosele, koordineerimise ja teabevahetuse tähtsusele ning valitsemist ja õigust hõlmava tervikliku lähenemisviisi vajadusele;
- **EL** võitleb ETR-kalapüügi vastu ETR-määruse rakendamise ning ELi ning mitmete Lääne- ja Kesk-Aafrika rannikuriikide vahel sõlmitud kalandusalaste partnerluslepingute abil, et reguleerida kalapüüki, ka ELi laevade tegevust, ning toetada arengut ja täiustatud majandamis- ning kontrollitegevust kalandussektoris;
- peamiselt nii suureneva rahvusvahelise surve kui ka rahvusvahelise toetuse tõttu on piirkondlikud organisatsioonid **ECOWAS ja ECCAS** vastu võtnud poliitikameetmeid ja käivitanud konkreetseid meetmeid, sealhulgas ECOWASe 2008. aasta ulatuslik kriisiennetusraamistik, milles muu hulgas käsitletakse piiriülese ja meresõiduturvalisuse küsimusi; murranguline Praia tegevuskava, milles käsitletakse kasvavat narkootikumiprobleemi, ning terrorismivastase võitluse strateegia ja rakenduskava. ECCASel on aastast 2008 olemas integreeritud meresõiduturvalisuse strateegia ning on loodud Kesk-Aafrika meresõiduturvalisuse piirkondlik keskus. Aafrika Liit võttis 2012. aastal vastu Aafrika integreeritud meresõiduturvalisuse strateegia (2050 AIM Strategy);
- üksikud Guinea lahe riigid on alustanud ühiselt ressurside suurendamist ja strateegiate väljatöötamist, et võidelda organiseeritud kuritegevuse vastu nii avamerel kui ka maismaal, kasutades selleks näiteks Nigeeria Liitvabariigi ja Benini Vabariigi ühispatrulle (operatsioon Prosperity);
- suurendada toetust **ELi liikmesriikide kahepoolsete programmide** raames ja teistelt sellistelt rahvusvahelistelt partneritelt nagu Ameerika Ühendriigid, Brasiilia, Hiina, India, Lõuna-Aafrika jt poliitika kujundamise, koordineerimise ja institutsioonilise suutlikkuse suurendamise valdkonnas. ELi liikmesriikide toetus on juba üsna ulatuslik, eelkõige oluliste institutsioonide suutlikkuse suurendamise ja teenuste osas;
- 2013. aastal 24.–25. juunini Yaoundés toimunud **Guinea lahe riigijuhtide tippkohtumise** tulemusel:

a) võeti vastu „Piraatluse ja relvastatud laevaröövide ning ebaseadusliku merendustegevuse vastase võitluse toimimisjuhend Lääne- ja Kesk-Aafrikas”, mis vaadatakse iga kolme aasta järel uuesti läbi⁹;

⁹ Toimimisjuhend on loodud India ookeani lääneosale mõeldud IMO Djibouti toimimisjuhendi alusel. Selle põhipunktid on järgmised: eritähelepanu pööramine teabe jagamisele ja koordineerimistegevusele, mida hõlbustavad selleks otstarbeks igas riigis loodud riiklikud kontaktpunktid ning mitmed piirkondlikud riikide- ja piirkondadevahelised meresõiduturvalisuse koordineerimiskeskused; riikide kindel tegutsemine, et kuulutada välja oma majandusvõõndid ja jõustada oma seadused muu hulgas järgmistes valdkondades: kalapüük, piraatlus ja relvastatud röövimine merel, keskkonnakaitse, jätmete merreheitmine ning maavarad, kaasaarvatud nafta. Toimimisjuhendit haldab IMO asemel Aafrika Liit, et tugevdada Aafrika isevastutust. Toimimisjuhend ei ole praegu siduv.

b) võeti vastu Lääne- ja Kesk-Aafrika meresõiduohutust ja -turvalisust käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum, mille allkirjastasid ECCAS, ECOWAS ja GGC juhid ja milles nähakse ette moodustada ekspertrühm, kes koostab toimimisjuhendi rakendamise järelmeetmete kava;

c) võeti vastu otsus paigutada piirkondadevaheline koordinatsioonikeskus Yaoundésse (vastavalt vastastikuse mõistmise memorandumis ettenähtule). See on Aafrika Liidu juhtimisel kasutatav rakendamise järelevalvemehhanism.

Strateegia tingimuste ja vajalike põhimõtete määratlemisega on suur osa tööst seega tehtud. Rakendamist piiravad siiski vähesed ressursid ning organiseeritud kuritegevuse vähendamiseks vajalike investeeringute vähesus.

EDASISED SAMMUD

Yaoundé tippkohtumisel võtsid riigid, piirkondlikud organisatsioonid ja GGC kindla kohustuse teha nii omavahel kui rahvusvaheliste partneritega koostööd, et arendada piirkondlikku meresõiduturvalisust¹⁰ selle kõige laiemas tähenduses. Tippkohtumise järelmeetmed on seega kasulik lähtepunkt ELi lähenemisviisi jaoks.

ELi lähenemisviis peaks tuginema kolmele põhimõttele:

- partnerlus Guinea lahe riikidega, nende piirkondlike organisatsioonide ja teiste, piirkonnas tegutsevate rahvusvaheliste organisatsioonidega (ECOWAS, ECCAS, GGC, Lääne- ja Kesk-Aafrika Mereorganisatsioon (MOWCA), lisaks ÜRO bürood Kesk- ja Lääne-Aafrikas, (UNOCA ja UNOWA) ning rahvusvahelised organisatsioonid, sealhulgas Aafrika Liit, sellised ÜRO agentuurid nagu Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO) ning samuti INTERPOL, Maailma Tolliorganisatsioon jt);
- terviklik lähenemisviis probleemidele, tagades turvalisuse, arengu- ja valitsemisküsimuste koondamise ühtsesse strateegilisse raamistikku;
- Aafrika teiste piirkondade strateegiatest õpitu rakendamine.

EL esitab integreeritud lähenemisviisi valitsemisküsimuste ning kõikide maismaal ja merel esinevate turvalisusega seotud ohtude ja probleemide kohta, käsitledes merendussektoris esineva riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse kõiki tahke, nagu on sätestatud Yaoundés allkirjastatud toimimisjuhendis, tegeledes nende põhjustega ning edendades piirkonnas rahu, julgeolekut, stabiilsust, head valitsemistava ning arengut. Piirihalduse ja õigusriigi toetamine, õigus- ja turvalisusraamistike reformimine, õiguskaitse kättesaadavuse ning inimõigustest kinnipidamise tagamine, võitlemine korrupsiooni ja organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas ebaseadusliku rändega on eesiseva pikaajalise töö olulised osad. Majanduse juhtimine on samuti äärmiselt oluline, näitena võib tuua parema haldustegevuse ja ühiskonna osalemise loodusvarade, sealhulgas nafta, kalavarude jms kasutamisel. Teiste oluliste elementide hulgas peaks olema käimasolevate edukate ELi meetmete kasutamine ning ELi Saheli ja Aafrika Sarve piirkonna strateegiatest õppimine; töötades nii riiklikul, piirkondlikul kui ka rahvusvahelisel tasandil individuaalselt või rühmiti nende riikidega, kellel on poliitiline soov tegutseda (ning julgustada teisi selles töös kaasa lööma).

¹⁰ Meresõiduturvalisus (*maritime security*) on EL määratlenud määruse 725/2004 artikli 2 lõikes 5 mitmete ennetusabinõudena laevade ja sadamarajatiste kaitsmiseks tahtliku õigusvastase tegevuse ohtude eest.

Seda silmas pidades keskendutakse ELi lähenemisviisis järgmisele neljale eesmärgile:

1. eesmärk – luua piirkonna riikide ja rahvusvahelise kogukonna ühine seisukoht, milles käsitletakse Guinea lahes valitseva ohu ulatust ning vajadust sellega tegeleda.

Eesmärk on töötada välja tugev ja faktidel põhinev alus poliitikakujundamisele ja tegutsemisele, edendada Aafrika riikide hulgas isevastutust ning julgustada poliitilist tahet probleemidega tegeleda. Samuti võimaldab see eesmärk ELil paremini hinnata kavandatavate meetmete tasuvust.

Koostöö peamiste sidusrühmadega ning piirkondlike organisatsioonidega, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonidega, valitsusväliste organisatsioonidega, piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonidega ja erasektoriga võimaldab määratleda tervikliku pildi ohu ulatusest, selgitada välja võimalused ning leppida kokku prioriteetides.

Võimalik tegevus:

- täiustada andmete kogumist (praegu registreeritakse vaid 30–50 % merel esinevatest juhtumitest) ja teabe jagamist;
- määrata kindlaks geograafilised ja temaatilised eelisvööndid, kuhu suunata ELi tegevus, sealhulgas koostöös teiste rahvusvaheliste osalejatega;
- tegeleda lähtuvalt ohutasemest mitmete teiste ebastabiilsuse põhjustega, kasutades selleks näiteks konfliktide varajase hoiatamise süsteemi ja konflikti ohuhinnangut ning ELi inimõiguste strateegiaid;
- tagada temaatilise (turvalisus, narkootikumikaubandus ning terrorismivastane võitlus) ja geograafilise poliitika ja strateegiate ühildamine;
- säilitada tihedad sidemed erasektoriga, eelkõige tööstusliku ja väikesemahulise kalapüügi ja kaevandussektoriga, ning laevandusettevõtjatega, et tagada nende seisukohtadega arvestamine valitsuses;
- toetada dialoogi kodanikuühiskonna, tööstuse ja valitsustega.

2. eesmärk – aidata piirkondlikel valitsustel luua institutsioonid ja suutlikkus julgeoleku ja õigusriigi tagamiseks.

Tugevad riiklikud (ja piirkondlikud) institutsioonid, kes on suutelised järjepidevalt seisma vastu ohtudele, on olulised organiseeritud kuritegevuse võrgustikega võitlemisel. Nendel institutsioonidel peab olema soov võidelda kuritegevusega, neil peavad olema selleks volitused ja vahendid ning samuti tehniline võimekus, sealhulgas spetsiifilistes valdkondades. ELil on kogemused ja vahendid, et aidata luua kohalikku suutlikkust, ning EL peaks osutama vajaminevat poliitilist toetust poliitilise dialoogi kaudu.

Institutsioonide hulka kuuluvad:

- poliitilised institutsioonid (näiteks parlamendid, valimiskomisjonid, erakonnad), kes saavad volitada teisi institutsioone sekkuma ning kehtestada selleks sobiva õigusraamistikku;
- julgeolekuintstitutsioonid (näiteks sisejulgeolekujõud, rannavalve, sadamavaldajad, tolliasutused ning sõjavägi – maa-, mere- ja lennuvägi, kellel kõigil on valdkondlike luureandmete kogumise ülesanne), kes saavad korraldada järelevalveoperatsioone ning vajadusel sekkuda kaubateede ja

naftarajatiste kaitsmiseks ja selliste ebaseaduslike tegevuse tõkestamiseks nagu narkootikumi- ja inimkaubandus. Kehtestatud peab olema sobiv õigusraamistik ja poliitiline vastutus, et oleks selge, kes mille eest vastutab seoses raskete kuritegudega maal ja merel. Konkreetsetes valdkondades, kus võimekus on väike, tuleb seda suurendada (näiteks võitlus piraatlusega merel või narkootikumide avastamine);

- õigusriigi institutsioonid (näiteks politsei, kohtud ja vanglad, sealhulgas eritribunalid näiteks tolli ja kalanduse valdkonnas), kes suudaks a) viia läbi kahtlustatavate uurimise, nende üle kohtumõistmise ja neile piisava karistuse määramise seaduste kohaselt ning austades inimõigusi; b) hõlbustada õiguskaitse kättesaadavust ning inimõiguste kaitset (samuti inimkaubanduse ohvritele); edendada kohtusüsteemi- ja siseküsimuste reformi. Mõned olulisemad teemad siinkohal on kohtunike ja eeluurimiskohtunike sõltumatus ja kaitse, kohtumeditiiniline suutlikkus tõendite esitamiseks kohtus ning ebaseaduslike ülekuulamismeetodite kasutamine;
- majanduse ja keskkonnajuhtimise institutsioonid: riiklikes asutustes tuleb korruptsiooni esinemisel seda vähendada, tõkestada rahapesu riiklike rahandusinstitutsioonide abil, vältida korruptiivset või ebapädevat loodusvarade haldamise lepingute sõlmimist ning tagada usaldusväärne keskkonnajuhtimine äritegevuse abil;
- kontrolliasutused ja kodanikuühiskond (näiteks riigikontrolör, ombudsman, korruptsioonivastased asutused, meedia, valitsusvälised organisatsioonid, eksperdirühmad, kohalikud kogukonnad), kes suudavad innustada kasutama häid valitsemistavasid ning pidama kinni õigusriigi põhimõtetest, et vähendada organiseeritud kuritegevuse võrgustike tegevusruumi.

EL peaks püüdma luua kontakte kohalike kogukondadega, kodanikuühiskonnaga ja meediaga, et aidata kodanikel need institutsioonid vastutusele võtta.

Võimalik tegevus:

- a) õigusriigi parandamine riiklike õiguskaitseasutuste ja kohtute tugevdamise abil; merel ja maal toimuva järelevalvetegevuse suutlikkuse suurendamine; asutuste ja piirkondade vahelise tugevdatud koordineerimise toetamine võitlemisel narkootikumide ja organiseeritud kuritegevuse vastu, sealhulgas julgeolekualane ja õiguslik koostöö, andmete jagamine ning piiriülene salakaubandusevastane ühistegevus; Aafrika 2050. aasta integreeritud merendusstrateegia väljatöötamise toetamine ning meresõidu turvalisuse rikkumisjuhtumite järelevalve ja nendest teatamise täiustamine, sealhulgas tõendite kogumine vastutusele võtmise eesmärgil;
- b) parandada majanduse ja keskkonnaalast juhtimist, töötades välja või jõustades kalandust ja avamere maavarade kasutamist käsitlevad õiguslikud raamistikud, sealhulgas kalavarude litsentsimissüsteemid; töötades koos rahvusvaheliste organisatsioonidega, piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonidega ja teiste oluliste asutustega, et tagada rahvusvahelise õiguse ja piirkondlike normide järgmine; tehes koostööd erasektoriga, sealhulgas nafta- ja meretööstusega, et edendada korporatiivselt vastutustundlikku tegevust ja pidada konsultatsioone kodanikuühiskonna ja kohalike kogukondadega.

3. eesmärk – *toetada rannikuriikide majanduse õitsengut, võimaldades neil pakkuda oma kodanikele põhiteenuseid, töökohti ning vähendada vaesust.*

Paljud Guinea lahe riikidest on haavatavad vähim arenenud riigid, kelle peamised arengunäitajad, näiteks oodatav eluiga, tervis ja kirjaoskus, on madalad. Ulatuslik vaesus, halvad valitsemistavad ja mahajäämus võivad soodustada kuritegevuse kasvu. Seaduslike ja jätkusuutlike töökohtade loomine noortele võib aidata tegeleda mõne põhjusega, millest tuleneb ebakindlus paljudes Guinea lahe riikides.

ELi arengupoliitika, sealhulgas ELi muutuste kava, seab esikohale abi andmise vaeseimatele riikidele, eriti haavatavatele riikidele. Muutuste kavas käsitletud kõige olulisemad teemad hõlmavad head valitsemistava, kaasavat ja jätkusuutlikku arengut, põllumajandust, toiduga kindlustatust, puhast energeetikat ning võime parandamist tulla toime kliimamuutuste tagajärgedega. Toidu, kaubanduse, majandusarengu ja tööhõive seisukohalt on kalandussektori, eelkõige rannalähedase väikesemahulise kalapüügi majandamise parandamine piirkonnale ilmselgelt vajalik.¹¹

Võimalik tegevus:

- jätkata ja laiendada käimasolevat tegevust, et parandada Guinea lahe riikides reguleerimist ja majandamist peamistes tööstusharudes, sealhulgas kalandus ja kaevandamine;
- suurendada ühiskondlikku osalemist kohaliku majanduse arendamisel ja toetada kogukondi seeläbi, et suurendatakse energia ja põhiteenuste kättesaadavust;
- kaasata Guinea lahe riike, piirkondlikke kalavarude majandamise organisatsioone, rahvusvahelisi organisatsioone ja teisi peamisi sidusrühmi, et paremini reguleerida ja majandada kalapüügi- ja kaevandustööstust.

4. eesmärk – luua koostööstruktuurid piirkonna riikide vahel, et tagada tulemuslik tegevus üle mere- ja maismaapiiride.

Teabe jagamise ja koostöö olulisus paljude asutuste ja osalejate vahel, olgu tegemist avaliku või erasektoriga, muudab vajalikuks luua nendevahelise tugeva planeerimis- ja koordineerimissüsteemi, eelkõige selliste olulisemate piirkondlike organisatsioonide vahel nagu ECOWAS, ECCAS ja GGC. Aafrika Liidu ulatuslikum koordineeriv roll on tõestanud oma väärtust Aafrika Sarve piirkonnas ning Guinea lahe piirkondlikud organisatsioonid hindavad seda üha rohkem. ELi koostöö peab sellist integratsiooni ja koostööd toetama.

Võimalik tegevus:

- parandada planeerimist, koordineerimist ja suhtlemist piirkondlike partnerite vahel; aidata piirkondlikel organisatsioonidel teha pärast Yaoundé tippkohtumist paremini koostööd;
- teha kindlaks valdkonnad, kus aktiivsetel partneritel, näiteks Ameerika Ühendriigid, Kanada, Jaapan, Hiina ning ka ÜRO, Maailmapank ja teised mitmepoolsed organisatsioonid/institutsioonid, saaks olla positiivne mõju, kaasates Guinea lahe piirkonna meie poliitilisse dialoogi nende partneritega;

¹¹ Ka EL saab märkimisväärselt võita sellest, kui tugevdatakse kohalikku suutlikkust säilitada ja majandada kalavarusid, kuna ELi kalalaevastiku jaoks paranevad väljavaated ning parem kohalik järelevalve muudab mereteed turvalisemaks.

- riikidega ja piirkondlike organisatsioonidega ning teiste piirkondlike asutustega peetavate ELi poliitiliste dialoogide käigus tuleks korrapäraselt hinnata turvalisust nii maal kui merel, aga ka arenguolukorda, selle suundumusi ja vajadusi;
- toetada ECOWAST, ECCAST, GGCD ja Aafrika Liitu nende jõupingutustes koordineerida oma tegevust liikmesriikide vahel ja üksteisega ning väliste partnerite vahel.

JÄRELDUSED

Ehkki riiklikul, piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil on hästi edasi mindud, tuleb kuritegevuse ulatuse, mitmekülguse ja muutuva iseloomu ning selle põhjuste keerukuse tõttu sellele pöörata palju rohkem tähelepanu riiklikul, piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil. See lähenemisviis on täielikus vastavuses riikliku vaesuse vähendamise poliitika ja piirkondlike algatustega ning täiendab neid ning loob sünergia kalandusalaste partnerlepingute abil võetavate meetmetega ja ETR-määruse rakendusmeetmetega. On selge, et käesolevas raamistikus sätestatud mitmete eesmärkide saavutamiseks tehtav võib olla vastastikku toetav ja täiendav.

Siiski on oluline kõiki neid erinevaid algatusi koordineerida nii piirkondlikul tasandil kui ka ELi institutsioonide vahel Brüsselis ning ELi liikmesriikide programmide vahel, aga ka rahvusvahelise kogukonnas. Meie lähenemisviis on praeguses etapis õige, olgugi et seatud eesmärgid on suured ja hõlmavad mitmesuguseid majandus-, sotsiaal-, valitsemis-, turvalisus- ja arenguküsimusi.

On mõistlik suunata ELi tegevus sinna, kus see avaldab suurimat mõju. Pärast Yaoundé tippkohtumist on võimalus suurendada toetust aafriklaste juhitud arenevatele piirkondlikele koordineerimisplatvormidele.

Käesolev strateegiline raamistik võimaldab meil paremini hinnata ja ühtsemal viisil kavandada ELi tööd oma partneritega Guinea lahe piirkonnas. Kui EL keskendub praegu rohkem koordineerimise parandamisele, on sellel märkimisväärne mõju turvalisusele, investorite usaldusele, heaolule, elatise teenimisele, keskkonnale ja energiavarudele.